

Popis rukopisa
– prilog personalizmu u Hrvatskoj
u razdoblju od 1941. do 1947. godine
iz spomeničke zbirke dr. Maksa Peloze

Branko Benčić

Knjižnica Teologije u Rijeci

Prethodne napomene

U popis su uvršteni pronađeni rukopisni radovi u obliku samizdata unutar oveće spomeničke zbirke autora dr. Maksa Peloze (1915.–1989.), crkvenog povjesničara i arhiviste. Sadrži preko 11.000 svezaka knjiga, periodiku te brojno arhivsko i kartografsko gradivo. Bilo je to u periodu od travnja do kolovoza 2000. godine, nedugo nakon završetka popisivanja knjiga. U negdašnjoj autorovoj knjižnici, prema očuvanim stručnim skupinama na malim papirnatim listićima postojala je skupina naslova: “Personalisti”. Unutar nje bilo je moguće zamijetiti nekoliko rukopisa, dok su ostali pronađeni pažljivim pregledom unutar ograđenog prostora za pohranu starijeg fonda te arhivskog gradiva. Po svom nastajanju popis obuhvaća razdoblje od 1941. do 1947. godine. Inače, uži ili točni opis rukopisa donosi sâm autor, u kronološkom prikazu svoga tadašnjeg rada.¹ Naime, u 6. poglavlju, naslovljenom “Rad 1944.–1951.”, bilježi: “*Od rujna 1944. do ožujka 1946. potp. radi kao kapelan u zagrebačkoj župi Kustošija. Iz toga vreme-*

---

¹ Arhiv knjižnice: Fond Pelozina (u nastavku kratica: AKFP), [Makso PELOZA], *Izveštaj o crkvenopravnom položaju*, Mošćenice, 1967., 21 str.

na... potpisani spominje... i suradnju oko izdavanja 6 originalnih rasprava, 9 prevedenih, 1 adaptirani tekst i "bibliografiju" najaktuelnijih djela o tada suvremenim pitanjima (Maritain, Mounier, Berdjajev, Cardijn, Simon itd...)" Ukratko, unutar personalističkog kruga u Hrvatskoj možemo, na temelju sadržaja rukopisa, zamijetiti ova razdoblja: 1. Predorganizacijsko ili kumulativno (1941. – siječanj 1943.); 2. Organizacijsko ili proglasno-pripremno (1943. – kolovoz 1944.) i 3. Djelatno – plodno (rujan 1944. – jesen 1947.)

Kronološki poredane bibliografske listiće, nađene unutar arhivskog gradiva, ispisao je vlastoručno sâm autor, dr. Makso Pelozza. Budući da u početku nije bila zamijećena prvotna autorova bibliografija radova, korišteni su bibliografski listići. Sa svoje strane, nakon što sam ih poredao po četiri na jedan list te metodom preslikavanja smanjio na A4 format, poslužili su mi kao podloga za izradu zbirnog bibliografskog popisa radova (1931.–1979.) Tako, popis u rukopisu na bibliografskim listićima sadrži ukupno čak 214 bibliografskih jedinica.

Nadalje, potvrdu o očuvanju svih bibliografskih listića, pronašao sam u pisanju samog autora iz 1967. godine u: "Ad 3. Ono što je potp. stvarno mislio i želio i stvarno radio od svog ispita zrelosti 1934. g. dalje, to je obilno dokumentirano u 141 točki bibliografije radova..."²

Dr. Maksu Pelozzi bibliografski su listići bili podloga za sastavljanje navedene bibliografije radova, a koju sam tek vremenski mnogo kasnije za-

---

² AKFP, [Makso PELOZA], *Nav. dj.*, str. 17.

mijetio u formi rukopisa.³ To ujedno potvrđuje kako je time provjerena očuvanost svih bibliografskih listića. Naime, po listićima, do potkraj 1966. godine popisno je ukupno 147 radova.

Inače, sâm je autor za života sačinio i ciklostilom publicirao popis svojih objavljenih radova u razdoblju od 1949. do 1979.⁴ Popis sadrži ukupno 69 bibliografskih jedinica. Ova bibliografija radova pridodana je na kraju zbornika kojeg mu je u znak sjećanja i zahvalnosti priredio akademik Lujo Margetić.⁵

Ukratko, cjelokupna bibliografija radova dr. Maksa Peloze sadrži preko 210 bibliografskih jedinica. U svom prvom dijelu, bibliografija radova 1-113 od 1934. do 1948. godine donosi presjek djelovanja autora u hrvatskom katoličkom pokretu (1934.-1941), a posebno okrenutom istraživanju novijeg mogućeg koncepta uređenja društva i oblika socijalnog angažmana (1943.-1947).⁶

Umjesto uvoda

Dr. Ljubomir Ribarić, prijatelj Branka Fučića (1920.-1999.)⁷ i Maksa Peloze, tek nedavno, između ostaloga, pripovijedao mi je: "... Poslije mature 1942. godine sve su nas prisilno upisali u domobrane. Bili smo odjeveni u

---

³ AKFP, [Makso PELOZA], *Bibliografija radova*, [1966]., 8 str.

⁴ AKFP, [Makso PELOZA], *Bibliografija objavljenih i kod ustanova pohranjenih radova 1949. - 1979.*, Rijeka 1979., 22 str.

⁵ Lujo MARGETIĆ (urednik), *Makso Pelozza i Mune*, 1996., str. 109-115.

⁶ AKFP, [Makso PELOZA], *Bibliografija radova*, [1966]., str. [1]-[6].

⁷ Povjesničar umjetnosti i istraživač glagoljice.

uniforme. Ja sam se na terenu brzo razbolio. Bio sam, na sreću, otpušten kući. Trebalo je tada, osim sreće i pameti, imati i vezu ili poznanstvo s višim krugovima. Tako sam ja, kao maturant, podučavao sina generala avijacije Krona. On je bolovao od stečene paralize i bio je u invalidskim kolicima.

Sastajali smo na mansardi kuće Branka Fučića u Vramčevoj ulici br. 17 koja se nalazila na vrhu brežuljka. Taj svoj tavanski prostor nazvali smo "Olimp" jer se s njega pružao krasan pogled i vidokrug na Ribnjak te na Kaptol i Medicinski fakultet.

Ono što je bilo važno je to da smo o svemu mogli otvoreno razgovarati tijekom cijelog rata, tj. za vrijeme režima NDH. Bili smo: Leo Košuta, Branko Fučić, Makso Pelosa i ja.

Polazio sam Prvu Zagrebačku klasičnu gimnaziju skupa s Leom Košutom (maturirao je 1940. godine)."

"Svađalica" – to je bio naziv za slobodno izražavanje misli kod Fučića i Matulića. Bila su to jedina mjesta gdje si mogao sve reći (ono što misliš), a da te zbog toga neće prozivati ili optuživati. Jednom riječju, bio si na sigurnom.

Sjećam se Mounierovih tekstova... Mi ni sami nismo znali što čitamo i radimo. Bili smo previše mladi da bismo mogli kritički razmišljati.

Kako smo boravili na tavanu ili "šufitu" znao je doći Brankov otac, stari učitelj Fučić govoreći: – Ča vi tu delate? – On se je bojavao za nas, a opet i sam je bio intelektualac te nas je shvaćao. Mjesto tiskanja spisa ili rukopisa

džepnog formata bilo je, neko vrijeme, kod Isusovaca u Palmotićevoj 3, gdje je ujedno bilo i sjedište Katoličke Akcije.

Sjećam se, bili smo momci ili dečki. Ja sam bio tek 19-godišnjak. Jedini sam iz razreda do danas preživio u poznatoj Zagrebačkoj klasičnoj gimnaziji. Neki su stradali u ratu, a neki poslije rata. Moj je otac dočekao 74 godine. Kada gledam unazad, bilo je to društvo poštenih momaka. Bili smo među sobom više nego braća, kao prijatelji. Branko je bio 4 godine stariji od mene. Kako u porodici nisam imao braće već samo sestre, s njim sam prijateljevao... Čujte, Branko mi je bio kao brat.

Mi, "zločesti dečki", imali smo svoje mišljenje. – Dobro se i danas sjećam što mi je Branko Fučić znao govoriti u metafori ili slici ogledala.

– Pogledaj se u zrcalo. Ča vidiš? Nisi ki zna ča, ma moreš pasat.....

Bila su to veoma teška vremena. Trebalo je ostati živ. Masa ubijenih bila je na sve strane. Židovi deportirani u logore, Srbi pobjegli u partizane...

– Pokazujem na dvije rukopisne knjižice džepnog formata – Ja se toga sjećam kada se to tiskalo. To je dela Branko. (Ali ne mogu posve potvrditi.)

Pazili smo s kim smo i što govorili. Bilo je to iznošenje naše istine. A je li to bila istina? Što ćete? – Ja, Branko i Pelosa.

Dok sam bio dječak otac mi je govorio: – Ne smiješ protiv Kralja. – Tada je u Kastvu postojala biblioteka Učiteljske škole, a ja sam imao ključ i puno toga pročitao, počevši od svoje 11 (jedanaeste) godine.

Kako je Branko Fučić izbjegao služenje vojske? Njegov rođak dr. Fučić bio je liječnik, te mu je pripisao dijagnozu tj. oboljenje od tuberkuloze.

Tako je bio pošteđen. Bila je to formula za oslobađanje od vojne obveze u NDH.

– Čitam tekst iz članka Franje Zenka, *Personalizam i Hrvatska*, u: *Nova Prisutnost*, 3(2005.), br.1, str. 14. – Otac Ljube Matulića došao je iz Bolivije. Bio je konzul u Zagrebu. Stanovali su u Šubićevoj 20. Bili smo prijatelji.

Nakon upisa na Medicinski fakultet, radi zahtjevnog studija, ja sam taj krug katoličkih đaka napustio.

– Je li nešto i Branko Fučić napisao? – Možda.

U jedno sam siguran. Ljubo Matulić, koji je učio matematiku, fiziku i astronomiju, nije ništa napisao.

Ivo Ciko stradao je potkraj 1945. godine na putu iz Rijeke prema Ilirskoj Bistrici. Ubili su ga četnici koji su bili u Rijeci. O tome nam je pričao Makso.

Leo Košuta je nakon rata najprije radio u Jadranskom institutu u Rijeci, te je nakon toga nastavio prema Zapadnim zemljama.

Peloza je optimistički gledao na razvoj SSSR-a. Bože moj! – kakva su to bila vremena.

Tamo su došla dva splitska emigranta, Ostojićevi, koji su bili stariji od mene.

Bili smo skupina mladih naivnih idealista. Berdjajev, Berdjajev, Berdjajev, ... bio nam je stalno na ustima. Bio nam je idol.

– Glede rasprave o tekstovima koji su dolazili iz “tiskarske radionice” Ljube Matulića – Nikad čulo! Nego, preko don Ivana Ostojića, a nešto preko Zdravka Ostojića u Sjemeništu. Bili su jako desni.

Pater Poglajen, sa svojim pisanjem, bio je skoro na Indeksu. – Pater Poglajen bio nam je “Bog i batina”. Na njegove se propovjedi odlazilo. On je pobjegao početkom 1941. godine iz Zagreba, najprije u Banja Luku, zatim u Sarajevo, a nakon toga u Split. Vratio se potajno u Zagreb tijekom 1943. godine, a onda nastavio u Slovačku.

Kada smo odlazili slušati patera Poglajena u Palmotićevo kod Isusovaca (1943. godine), on je bio smješten na skrivenoj lokaciji, u ulici prije nje. Pater je znao uvijenim riječima otvoreno propovijedati o tadašnjim režimima. Znali smo na što smjera.”⁸

Popis rukopisa

I. PROGRAM ili PROGLAS:

[Makso PELOZA], *Devet točaka od 17. 01. 1943. godine*, [Zagreb], 4 str.

Podatak o (su)autorstvu: BL⁹: 68; BR¹⁰: 67.

Sadržaj: 1. *Uvod*, str. 1; 2. *Prilike u svijetu*, str. 1 (“U svjetlu kršćanskog personalizma smatramo potrebnim točno uočiti odnos kulture i modernog rata”); 3. *Narodnosno pitanje*, str. 2; 4. *Katolički pokreti kod nas*, str. 2; 5. *Rad u Katoličkoj Akciji*, str. 3; 6. *Konkretni cilj*, str. 3; 7. *Harmonija među katolicima*, str. 3; 8. *Metode rada*, str. 4; 9. *Zaključak*, str. 4.

---

⁸ Branko Benčić, Zabilježen razgovor kroz osobno sjećanje dr. Ljubomira Ribarića, anesteziologa u mirovini, u stanu u Rijeci, prosinca, 2008. godine.

⁹ BL= bibliografski listić

¹⁰ BR= bibliografija radova

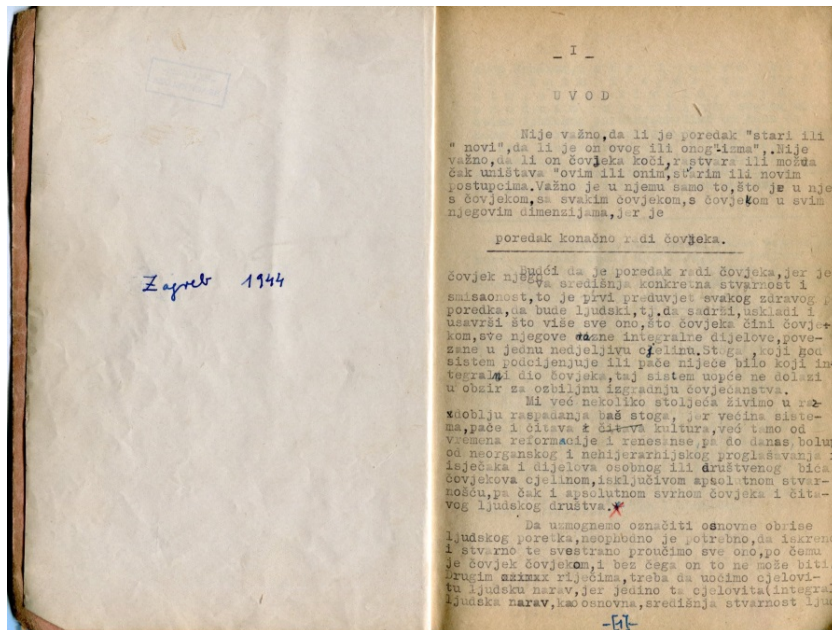

II. ORIGINALNE RASPRAVE:

1. Makso PELOZA, *Ličnost u katoličkom moralu*, Zagreb 15.03.1943., 18 str. Seminarska radnja iz moralne teologije kod dr. Andrije Živkovića, sadrži 82 bilješke.

Podatak o autorstvu: BL: 70; BR: 69.

2. [TEMELJNI obrisi ljudskog poretka], [Zagreb 1944.], [100 str.]

Temeljni obrisi ljudskog poretka: prva stranica rukopisa

Format: 20,5 cm x 14,7 cm (1/2 A4 formata, obrezan). Uvez: mekani karton.

Zbornik radova, sadrži pet pojedinačno numeriranih članaka: *I. Uvod*, str. 1-18; *II. Ekonomija*, str. 1-24; *III. Država*, str. 1-14; *IV. Međunarodni organski poredak*, str. 15-25; *Napomene: Napomena o urbanizmu*, str. 26-28; *Dodatak o*

školstvu i prosvjeti: Personalistička kultura, str. 28-32; *Reorganizacija srednjih škola*, str. 1-3; *Školstvo svih kategorija mora da bude na raspolaganje svima*, str. 3-5; *Problemi žene i ženskog zaposlenja*, str. 5-6; *V. O braku i obitelji*, str. 1-20.

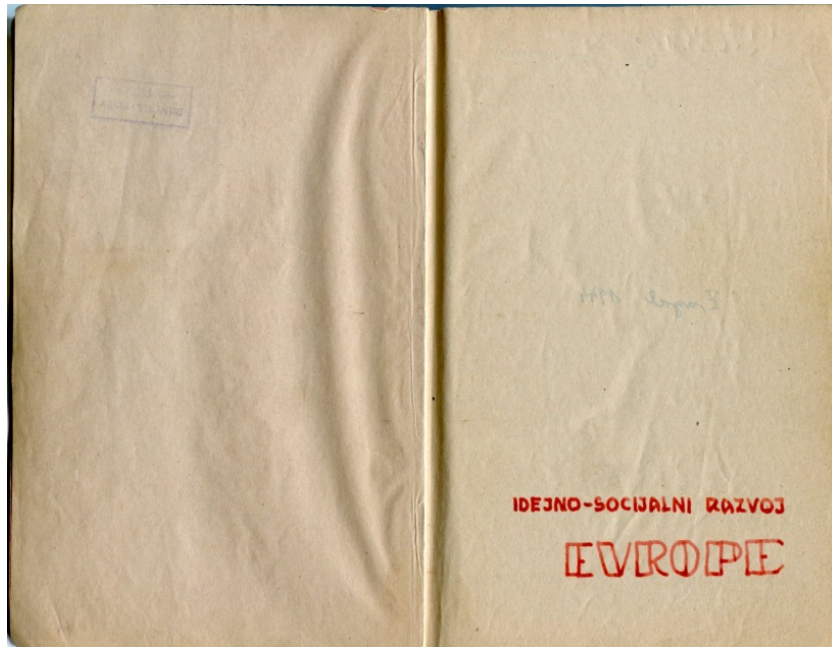
Podatak o naslovu istrgnut je iz originala rukopisa, a nađen je u zborniku radova: *Idejno-socijalni razvoj Evrope*, Zagreb 1944., str. 163.

Podatke o mjestu, godini te skupnoj numeraciji stranica naknadno je pripisao M. Pelosa.

Sadržaj ili kazalo nije bilo izrađeno.

3. IDEJNO-SOCIJALNI razvoj Evrope, [Zagreb 1944.], 164 str.

Format: 17 cm x 12,5 cm (1/2 B5 formata, obrezan). Uvez: mekani karton.

Idejno-socijalni razvoj Evrope: naslovna stranica ili naslovnica

Sadrži: 1. *Osnovni stav*, str. 1; 2. *Rađanje moderne Evrope*, str. 8; 3. *Francuska revolucija i pseudodemokracija*, str. 18; 4. *Zlatno doba buržoazije i kapitalizma*, str. 30; 5. *Komunizam – avangarda svjetskog proletarijata*, str. 40; 6. *Velika oktobarska revolucija*, str. 75; 7. *Fašizam i nacional-socijalizam*, str. 117; 8. *Od izlaska iz meteža: od ustaljenog nereda k ljudskom poretku*, str. 131; *Sinteza Berdjajeva*, str. 161; *Literatura za produbljivanje*, str. 162; *Sadržaj*, str. 164.

Podatak o mjestu i godini unesen je kao bilješka na str. 160., a ujedno je naknadno pripisan tintom na poledinu naslovnice od strane M. Peloze.

Numeracija stranica otisnuta do str. 116, a od str. 117 do 164 pribilježena rubno olovkom i naknadno po sredini crnilom.

4. *REFLEKSIJE o hrvatskom katolicizmu*, [Zagreb 1945.], 48 str.

Format: 19 cm x 14,5 cm (1/2 formata A4, obrezan). Uvez u mekani karton, klamanjem.

Sadrži: I. *Revizija naših stavova*, str. 1; II. *Smjernice naše budućnosti*, str. 26

Nema podataka o autorstvu, mjestu i godini: Stil pisanja vrlo slični na Maksu Pelozu, iako izgleda zreliji, kritičniji i staloženiji. Iz konteksta sadržaja i rabljene literature dade se razabrati razdoblje neposredno pred slom NDH iz 1945., usp. str. 10 i 46.

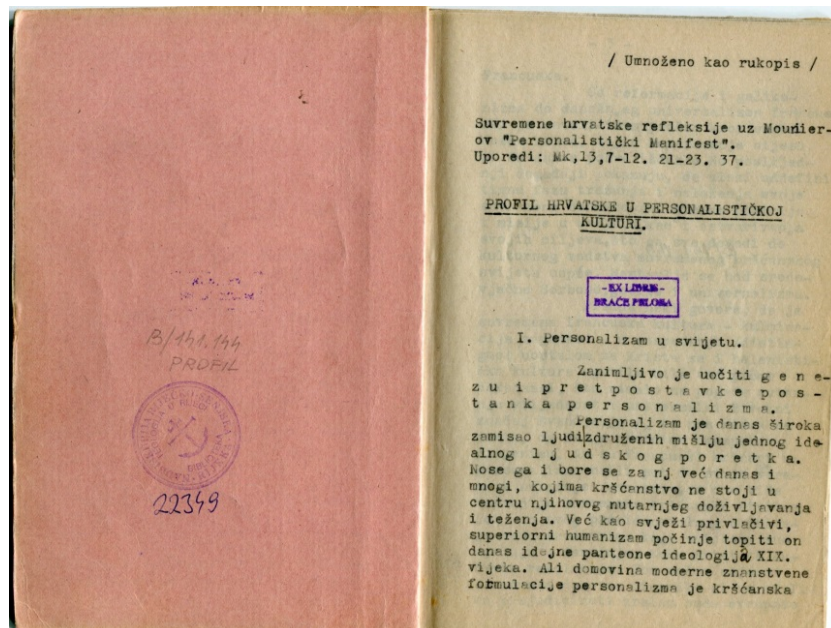
5. *ZAKON sutrašnjice*, [Uskrs 1945.], str. 1-14.

Format: 19 cm x 14,5 cm.

U originalu rukopisa podatak o mjestu nije upisan, a podatak o godini nalazi se tek na kraju priveza *Na novim putevima*, na str. 25.

6. *NA NOVIM putovima*, Uskrs 1945., str. 15-25. Privez naslovu: *Zakon sutrašnjice*.
7. [Makso PELOZA], *Profil Hrvatske u personalističkoj kulturi: Suvremene hrvatske refleksije uz Mounierov "Personalistički manifest"*. Usporedi: *Mk*, 13,7-12 21-23.37., Zagreb, travanj 1945., 51 str. Format: 17,5 cm x 14,5 cm (1/2 B5 formata, obrezan).
Podatak o autorstvu prijevoda: BL: 79; BR: 78.
Sadrži: *I. Personalizam u svijetu*, str. 2; *II. Personalizam u Hrvatskoj*, str. 5; *III. Personalizam danas*, str. 43. *Sadržaj*, str. 49-51.

Profil Hrvatske u personalističkoj kulturi:
naslov i ujedno prva stranica

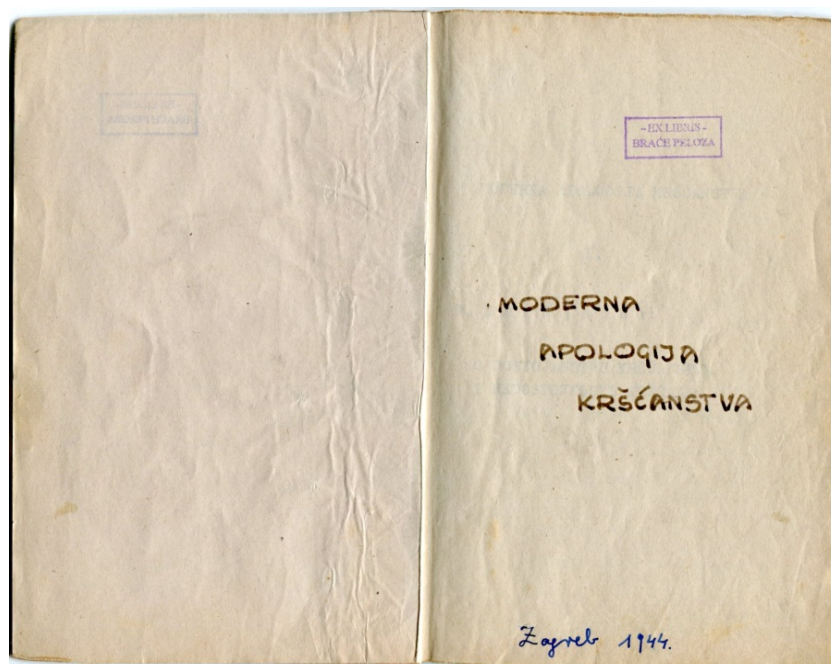
8. *BOGO-ČOVJEK: žarište kršćanskog univerzalizma*, [s.l.] [s.a.], 2 str.

Propovijed pisana na temu pomirenja usred ratnih strahota, negdje o Božiću 1944. godine.

III. PRIJEVODI:

1. Nikolaj BERDJAJEV, *O naznačenju čovjeka: Ogled paradoksalne etike*, [Zagreb 1941.], 161 str.

Rukopis je tipkan gustim proredom na papiru formata A4. Nema podataka o prijevodu. (Podaci o mjestu i godini nađeni u *Bibliografiji* aktualnih djela sastavljenoj 1945. godine).

Moderna apologija kršćanstva: naziv zamišljenog niza

2. *MODERNA apologija kršćanstva*. I. N. BERDJAJEV, *O dostojanstvu kršćanstva i nedostojnosti kršćana*., [Zagreb 1944.], 34 str.^{11, 12}
Format: 17,5 cm x 12,5 cm. Uvez u mekani karton. Nema podataka o autorstvu prijevoda. Podatke o mjestu i godini prijevoda naknadno pripisao M. Peloza.
3. Nikolaj BERDJAJEV, *Duh i realnost: Temelji bogočovječne duhovnosti*., 153 str.
Format A4, tekst pisan gustim proredom. Nema podataka o autorstvu prijevoda, kao ni o mjestu i godini izdanja.¹³
4. Nikolaj BERDJAJEV, *Konac renesanse: Prilog razumijevanju suvremene krize kulture*., 23 str.
Formata A4, tekst pisan velikim proredom. Nema podataka o autorstvu prijevoda, kao ni o mjestu i godini izdanja.
5. Emanuel MOUNIER, *Kršćanski manifest*, Zagreb 1944. – Pazin 1951.* – Rijeka 1981., 242 str.
Format: listovi A4. Prijevod je sačinio M. Peloza na temelju izvornika: Emanuel MOUNIER, *Manifeste au service du personnalisme*, Paris 1936. Rukopis je pisan plavim perom; tek je potkraj 1981. godine predan u Kršćansku sada-

---

¹¹ Jedan primjerak ovog rukopisa dobiven je 2000. godine, prigodom donacije iz privatne zbirke dr. Ivana Devčića.

¹² Knjižica je tiskana tek 1989. godine. Vidi: N. A. BERDJAJEV, *O vrijednosti kršćanstva i nevrijednosti kršćana*, Đak.(ovački) Selci 1989.

¹³ Publikacija je tiskana tek 1985. godine. Vidi: Nikolaj BERDJAJEV, *Duh i realnost: temelji bogočovječne duhovnosti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1985. S ruskog preveli Nikola Thaller i Marko Kovačević.

šnjost u Zagreb. Sačinjen je i ugovor o tiskanju od 26.10.1982. godine, ali do danas prijevod još nije objavljen. Podatak o autorstvu: BL: 131; BR: 125.

Prijevod je posvećen uspomeni prijateljstava: Bože Dulibića (1905-1964), Mate Ujevića (1901-1967), Edvarda Kocbeka (1904-1981).

6. *RAZGOVOR s Emmanuelom MOUNIEROM o svjetovno – vremenitoj akciji katolika*, [Zagreb 1945.], 16 str.

Format 17,5 cm x 12,5 cm. Nema podataka o izvorniku, niti o autorstvu prijevoda.

Podatke o mjestu i godini naknadno pripisao M. Pelozu.

7. *Pieree – Henri SIMON, Suradnja katolika*, Zagreb 1944., u: *Zakon sutrašnjice*, [Zagreb 1945.], u privezu na str. 26-30.

Prijevod je ulomak autorova djela: *Les catholiques, la politique et l'argent*, Paris 1936.

Pridodan je kao završni treći dio navedenog rukopisa.

8. Srečko ZAMJEN, *Fatima: Marijina riječ današnjem čovječanstvu*, [Zagreb 1944.-1945.], 93/119. str.

Nedovršeni prijevod četvrtog dopunjenog izdanja sa slovenskog jezika: Srečko ZAMJEN, *Fatima: Marijina beseda sedanjemu svetu*, Ljubljana 1944.; Otipkano do str. 93, a olovkom prevedeno do str. 119 izvornika. Autorstvo koje valja utvrditi na temelju rukopisa, dosta slični na autora M. Pelozu.

9. PIO XII., *Papa o miru: Uvjeti (budućeg) međunarodnog mira*: Badnjak, 1941. Radioposlanica. Prigodom trogodišnjice krunisanja, [Split] 1942., 11 str.
Format A4. Podatak o mjestu nađen u *Bibliografiji* iz 1945. godine, str. 7.

10. PIO XII., *Papa o miru: Uvjeti unutarnjeg društvenog mira (uređenja države i društva)*, Badnjak, 1942., [Split] 1943., 15 str.
Format A4. Podatak o mjestu nađen u *Bibliografiji* iz 1945. godine, str.7.

11. Jaques MARITAIN, *Filozofija i politika*, Zagreb 1945., 32 str.
Format 17,5 cm x 12,5 cm.
Podatak o pisanju izvornika na str. 32: 1. prosinca 1935.
Podatke o mjestu i godini prijevoda pripisao M. Peloz.

12. Jaques MARITAIN, *Problem komunizma*, [s.l.], [s.a.], 3 str.
Prijevod iz: J. MARITAIN: *Christianisme et Démocratie*, New York 1943., str. 91-98.

13. *DVIJE Rasprave J. CARDIJN-a: Neprestano razmišljajte!* [Pazin 1947.], 30 str.
Format 21 cm x 14.7 cm (½ A4).
Sadržaj, str. 29-30.
Kazalo: *Papinska riječ o uzoru organizacije Katoličke Akcije*, str. (3-5);
CARDIJN, *Neprestano razmišljajte! Tri prokušana kamena istinske žosističke organizacije*, str. 7-16; CARDIJN, *Laištvo*, str. 17-25; *Dodatak*, str. 26-28. M. Peloz autor je prijevoda i dodatka: BL: 99; BR: 98.

14. Jaques MARITAIN, *Tko je moj bližnji?: Odnos katolika prema nekatolicima, nekršćanima i nevjernicima*, [Pazin], Božić, 1946., 31 str.
Format 21 cm x 14,7 cm (1/2 A4)
Makso Pelosa preveo i pridodao predgovor na str. 1-3. Izvornik: Jaques MARITAIN, *Principes d'une politique humaniste*, Pariz, 1945., poglavlje: *Qui est mon prochain?*, str. 119-150.
Podatak o autorstvu prijevoda: BL: 93; BR: 92.
M. Pelosa donosi kratko predstavljanje teologa-laika tj. personalističkog pokreta s posebnim osvrtom na J. Maritaina.
15. Anton TRSTENJAK, *Proleterski čovjek*, [Pazin], jesen 1947., 19. str.
Format: 21 cm x 14,7 cm (1/2 A4)
Preveo Makso Pelosa iz knjige: Anton TRSTENJAK, *Pastoralna psihologija*, Ljubljana 1946.¹⁴, str. 330-349. Podatak o autorstvu, mjestu i vremenu prijevoda: BL:114; BR: 112. Na str. 19, nakon teksta odvojeno slijedi bilješka o dozvoli za prijevod: 1. *Nihil obstat*, Maribor 12.3.1947., dr. Alojzij Ostrc, biskupski cenzor i 2. *Imprimatur br. 61-1.*, Maribor 14.03.1947.
16. *BUDUĆNOST S.S.S.R.-a*, [Pazin] proljeće, 1947., 34 str.
Format: 21 cm x 14,7 cm (1/2 A4).
Preveo Makso Pelosa. Izvornik: Boris KLOTZ, *L'avenir de l'U.R.S.S.*, u: *La Vie Intellectuelle*, god. 14(1946.), br. 7, str. 102-122.

---

¹⁴ Valja napomenuti da je cjelovit prijevod knjige na hrvatski napravljen tek 1989. godine, a prema drugom slovenskom prerađenom izdanju u kojem je ispušten odlomak o nacionalizmu. Usp. Anton TRSTENJAK, *Pastoralna psihologija*, Đakovo 1989., Knjižnica U pravi trenutak, 108.

Podatak o autorstvu i vremenu prijevoda: BL: 98; BR: 97. Naknadno, izgleda omaškom, na korice tintom plave boje ispisao "1946." Na str. 27 dodana opaska prevoditelja, u kojoj naglašava važnost razumijevanja prilika u Rusiji prije revolucije iz 1917. godine. Preporuča dodatnu literaturu, ukupno 12 autora, te "raditi u duhu Fatime".

17. *DOJMOVI o omladini u svijetu: Rusija*. Privez naslovu: *Budućnost S.S.S.R.-a*, nav. dj., str. 31-34. Izvornik: *Osservatore Romano*, br. 54 od 4.-5. ožujka 1946. Članak pod naslovom *Dojmovi o ruskoj omladini* objavljen u listu: *Gore srca*, 2(1947.), br. 3 (1. veljače), str. 3.

Članak donosi pozitivne karakteristike mlade intelektualne elite SSSR-a u poratnom razdoblju. Posebno ističe njihove kulturno-povijesne vrijednosti.

IV. ADAPTIRANI TEKST:

1. *KRIŽNI put Kristova borca*, [Zagreb 1945.], 16 str.

Format: 18 cm x 12.5 cm (1/2 B5). Uvez u veoma mekan karton (oko 200gr.).

Podatak o mjestu i godini pripisao M. Pelosa. Rad je mogao biti napisan u korizmenom vremenu (ožujak – travanj).

V. BIBLIOGRAFIJA:

BIBLIOGRAFIJA: abecednim redom (najaktuelnijih djela o suvremenim pitanjima), [Zagreb, ljeti 1945.], 10 str.

Podatke o mjestu i godini naknadno pripisao Makso Pelosa.

Autori donose abecedni popis knjiga ondašnjih suvremenih autora, a na kraju i kratak popis korištene periodike. Postoji naknadno dodavanje građe u popis pisano olovkom, autora još nepoznatog rukopisa. Istaknutiji inozemni autori: Nikolaj BERDJAJEV, Maurice BLONDEL, F. GRIVEC, Dietrich HILDEBRAND, Adam KARL, Jacques MARITAIN, François MAURIAC, Emanuel MOUNIER, Giovanni PAPINI, Daniel ROPS, A. D. SERTILLANGES, Vladimir SOLOVJEV, Maurice ZUNDEL.;

Istaknutiji domaći autori: Hijacint BOŠKOVIĆ, Pavao BUTORAC, Aleksandar GAHS, Antun MAHNIĆ, Bonifacije PEROVIĆ, Bogdan RADICA, Alojzije STEPINAC, J. J. STROSSMAYER, Franjo ŠANC, S. ZIMMERMAN, Andrija ŽIVKOVIĆ.

Prikaz / osvrt

Putem navedenog popisa potvrđeno je postojanje zajedničke suradnje na izdavanju upravo barem onoliko naslova koje spominje Makso Pelozza. A to su: *“6 originalnih rasprava, 9 prevedenih, 1 adaptirani tekst i “bibliografiju” najaktuelnijih djela o tada suvremenim pitanjima”*.¹⁵

Autore pojedinih knjižica možemo tek uvjetno navesti, poradi metodologije rada skupine koja počiva na spomenutoj zajedničkoj suradnji. Čak je

---

¹⁵ AKFP, [Makso PELOZA], *Izveštaj... nav. dj.*, str. 17. Naknadno je publiciranje samizdat rukopisa u takvoj izvedbi zamijećeno tek tijekom 1959. godine u Sjemeništu u Pazinu. Korice od presavijenog A4 formata od mekanog kartona zaklamane na dva mjesta. Sačuvano je od strane svećenika Ivana Planteka (1928.–2015.), a sadrži 12 radova. Pronađeni su u našoj knjižnici prilikom preuzimanja njegove manje zaostale knjižne zbirke. Među njima je tek nekoliko kraćih rukopisa koji se mogu smatrati nastavkom rada personalista. Autori su N. Berdjajev te A. Trstenjak.

navođenje Stjepana Tomislava Poglajena za autora naslova: “*Temeljni obrisi ljudskog poretka*” proizvoljno i netočno.¹⁶ Riječ je o zborniku radova ili “skupnom djelu”.¹⁷ To je vidljivo u samom rukopisu po zasebnoj numeraciji pojedinih poglavlja. A to što je u ostavštini Poglajena nađen primjerak rukopisa to ne znači i njegovo izravno autorstvo.¹⁸ Polazimo li od Pelozinog označenog perioda započetog publiciranja onda je to tek 1944. godine. Autorstvo ostalih rasprava je isto tako zajedničko ili skupno, iako je neke Pelozu uvrstio izravno u svoju bibliografiju. To su: *Devet točaka od 17.01.1943.* (BR: 67), *Ličnost u katoličkom moralu* (BR:69) te *Profil Hrvatske u personalističkoj kulturi...* (BR:78). To upućuje kako je njegovo autorstvo zamjetno ili barem prepoznatljivo po stilu pisanja. Ali, ni Pelozu se ne usuđuje izričito navoditi ga. Jer upravo rasprave traže i sadrže više sudionika.

Naslov: *Idejno – socijalni razvoj Europe* tek valja pažljivo analizirati, jer ni odmakom od 70 godina ne gubi na svojoj aktualnosti.

Prijevod pod brojem 1-3 koji se odnose na ruskog pisca Nikolaja Berdjajeva sačinio je dr. Nikola Thaller u Zagrebu u periodu od 1941. do 1944. godine. Ipak je vidljiv napor sudionika u pripremi za publiciranje putem

---

¹⁶ Usp. *Temeljni obrisi ljudskog poretka* u: Stjepan Tomislav POGLAJEN, *Kršćanski personalizam*, Glas Koncila: Zagreb 2010., str. 241-366.

¹⁷ Tako je približeno na kraju studije: *Idejno socijalni razvoj Evrope*, str. 163. (rukopis naveden ovdje u radu pod: Originalne rasprave, br. 3.)

¹⁸ Usp. Ivan MACAN, *Socijalni nauk Stjepana Tomislava Poglajena: Temeljni obrisi ljudskog poredka*, u: Ivan ŠESTAK (ur.), *Stjepan Tomislav Poglajen alias profesor Kolaković (1906-1990)*, Zagreb 2007., str. 219.

formiranja ili oblikovanju niza npr. *Moderna apologija kršćanstva*. (Prijevod, br. 1)

Za drugi dio ostalih prijevoda riječ je o ukupnoj ranije navedenoj produkciji ili 9 naslova. Među njima, posebno valja istaknuti Mounierov *Kršćanski manifest* koji je Pelozza prevodio u nekoliko etapa: započeo 1944. u Zagrebu, nastavio 1951. u Pazinu, te dovršio 1981. u Rijeci.¹⁹ Za treći dio prijevoda (13.–17.) posve je jednoznačan autor tj. Makso Pelozza. O temi personalizma u Hrvatskoj postoji više fragmentarnih radova pojedinih autora. O radovima koji se ovdje u cijelosti navode tek je djelomični pregledno-povijesni prikaz donio fra Emanuel Hoško, na simpoziju o Branku Fučiću održanom u Malinskoj na otoku Krku 2009. godine.²⁰ Kao osnova poslužilo mu je, između ostalog, moje vlastito upoznavanje, kako s dijelom literature, tako i s postojećim popisima rukopisa samizdata te nepubliciranom bibliografijom radovima Maksa Peloze.

Umjesto zaključka

U periodu školovanja i studiranja, u strahovito zahtjevnim uvjetima rata, radi traženja izlaza ili rješenja za bolju budućnost surađivala je i svoje

---

¹⁹ Franjo Emanuel HOŠKO, *Branko Fučić i "ljevica" Hrvatskog katoličkog pokreta*, u: Tomislav GALOVIĆ (priredio) *"Az grišni diak Branko pridivkom Fučić"*, Malinska – Rijeka – Zagreb, 2011., str 113. Autor ovdje navodi naslov *Personalistički manifest*.

²⁰ Franjo Emanuel HOŠKO, *Branko Fučić i "ljevica" Hrvatskog katoličkog pokreta*, u: *Nav. dj.*, str. 109-122.

radove publicirala skupina čestitih mladića, najprije u Zagrebu (1943.–1946.), a onda u Pazinu (1946.–1947.).

Na primjeru popisane produkcije skupine personalista u Hrvatskoj izrasla je, između ostalog, podloga za znanstveno stručni rad u periodu koji je nakon toga uslijedio.

Valja zapisati kako je Makso Peloz: *“sudjelovao u intelektualnoj izgradnji dobrog dijela sadašnjeg nastavničkog zbora riječke Visoke bogoslovske škole i Hrvatske klasične gimnazije B. sj.²¹ u Pazinu i cijele tadašnje sjemenišne generacije 1945.–1951. klera petnaest biskupija i redovničkih provincija. Kroz socijalnu sekciju đačkog društva,²² pod vodstvom potp. prošlo je više ljudi, koji danas pišu, među ostalima od uredništva “Ognjišća” (Koper). Dru Josipu Turčinoviću, Marijanu Valkoviću, Antunu Kresini, Antonu Tamarutu bio je potp. kroz više razreda nastavnik i razrednik.”²³*

Ukratko, kao primjer. Tadašnje generacije katoličkih izdavača odrasle su na ovim temeljima. Nastavak ovog “puta” ilustrativno je vidljiv u koncepciji časopisa *Svesci*, pokrenutog 1967. godine te ukupnoj tadašnjoj uređivačkoj koncepciji izdavačke kuće “Kršćanska sadašnjost”.

Dobro bi bilo porazmisliti unutar naše knjižničarske struke o tome da se ubuduće, kad god je to moguće, najprije publicira zasebna bibliografija radova pojedinih autora. Ili, da se publiciranje znanstvenih radova mora

---

²¹ Biskupskog sjemeništa.

²² “Dobrila” je naziv društva i ujedno školskog lista *Naš glas: list đačkog društva Dobrila* koji je publiciran barem 5 godina, u periodu od 1947.–1951., ali do danas je u hrvatskoj periodici ostao posve nepoznat.

²³ AKFP, [Makso PELOZA], *Izveštaj o crkvenopravnom položaju*, Mošćenice, 1967., str. 5.

nadovezivati na prethodno sačinjene cjelovite bibliografije. Tako bi pravovremeno “otvorili” nastavak za budući znanstveni rad i istraživanja. Ovako, na terenu, dolazi do različitih pristupa u publiciranju. Isto tako dolazi do pojava ili nastojanja pojedinih istraživača služenja rezultatima knjižničara tj. “privremenim” sačinjenim popisima radova i bibliografijama, ali unutar vrlo uskih zadanih tema. Pri tome izostaje cjelovitost, ili se ona iz različitih razloga nastoji umanjiti.²⁴ Dakle, postavlja se pitanje kako bolje regulirati ovo područje, kako bi svi sudionici u njemu ostali “svaki na svom terenu”?

Ukratko, ovo je prvi temeljiti i pregledni popis rukopisa samizdata ili u samoizanju prve (ratne) generacije personalista u Hrvatskoj. Tek nakon što budu u cijelosti na neki način publicirani bit će moguće nešto suvislo i objektivno pisati o njima i njihovim autorima.

---

²⁴ Usp. citat ili bilješku br. 75 u radu: 5. 4. *Historiografsko djelo Maksa Peloze, u: Franjo Emanuel HOŠKO, Zapadno hrvatske povijesne teme*, Rijeka: Povijesno društvo Rijeka, 2009., str. 434.

